

София, 21 юни, 1924 год.

Година отъ смъртта на Христо Смирненски

Преди година, единъ задушливъ юнски день, гжсти редици работници и работнички, повечето младежи, изпращаха къмъ гробищата поета на народнитъ маси, народния поетъ Христо Смирненски.

Малко живѣ той. Едва успѣ да проникне въ душата на своитъ бедни изстрадали братя и „желтата гостенка“ го сграбчи въ своитъ пригрѣдки. Българската поезия изгуби единъ свой вѣренъ служител, единъ вдъхновенъ поетъ и борецъ. Още отъ първитъ моменти, когато започна да печати хумористичнитъ си произведения съ псевдонима Ведбалъ, Смирненски се наложи. За всички пролича, че се явява единъ новъ поетъ, една надарена разностранна натура.

По-късно всѣко негово стихотворение се очакваше съ нетърпение и оставяше дълбоки следи въ душитъ на проститъ работници — най-дълбокитъ, най-искреннитъ и чистосърдечни читатели въ свѣта. Всѣки редъ отъ Смирненски се запечатваше въ паметта имъ. Че Смирненски не пѣеше никога за свръхземни сжщества, за богове и богини, за блѣди принцове и принцеси на мълчанието и страха, а винаги изливаше въ стройни стихове това, което вълнува земята и нейнитъ отрудени чада. Поезията му е близка на на рода и затова той я обича, чете я, учи я наизустъ — Доказателства? Нима нѣкой може да се съмнява въ това? Партиенъ поетъ? Нима другитъ поети не сж партийни?

Колко много официални поети има, поети за особни поржчки, които никога не оставатъ следи въ душата на читателя. Тѣ приличатъ на професионалнитъ оплаквачки при погребенията, които по цѣль день плачатъ и никого не затрогватъ.

Христо Смирненски най-малко отъ всички бѣше „професионаленъ“ поетъ. Никое негово стихотворение не мирише на поржчка. Всѣки редъ отъ него е изпълненъ съ преживяно, дълбоко чувство. Понѣкога, разбира се, чувството е по-слабо и стихотворението сжщо. Но винаги има чувство. Нѣма у Смирненски кухи изречения и наредени правилно безсмислени думи. Смирненски бѣше честенъ човѣкъ и затова не си служеше никога съ фалшификации, които въ поезията обикновено минаватъ.

„Да бжде день!“

Заглавие на единствената му стихотворна сбирка и мечта на цѣлия му краткъ животъ. Смирненски работѣше въ бурно време. Пѣснитъ му сж зовъ за свещенна борба до край за извоюване на свободата. Той се възхищава само отъ подвига на великитъ борци, които умрѣха по преднитъ постове и имената на които днесъ сж пжтеводни звезди за работническото отъ цѣлия свѣтъ. Когато пише за тѣхъ Смирненски се вълнува, трепти отъ възхищението, отъ любовта на милионни тѣлци, слива се съ тѣхнитъ чувства и образитъ на Спартакъ, Либкнехтъ и др. възкрѣсватъ предъ читателя свѣтли, могъщи и ободрителни.

Но не само личноститъ може да възкрѣсва Смирненски. Той умѣе да вдѣхне животъ и на мъртви нѣща. Грамадитъ градове на свѣта Берлинъ и Москва оживяватъ предъ насъ такива каквито сж си днесъ — Берлинъ, студень, разсждѣченъ, планомеренъ, тактиченъ; Москва — поетична, унесена, свободна, романтична.

Москва, Москва!

Ти ярко пакъ пламтиш, ти пакъ тутиш!

Ти пакъ си огнено сжрце
и с ясна пурпурна усмивка бдиш
надъ братски сгиснати ржце.

Москва, Москва!

Сжрце отъ разтопен метал!

Москва, Москва!

Звезда на нови времена!

Москва, Москва!

вулканъ отъ пламнали души!

Смирненски живѣше за народа и разбираше неговитъ болки. Стихотворенията му сж изпълнени съ образитъ жни и съ картини, които ще накаратъ не единъ интелегентъ да се позамисли и които сигурно сж трогнали всички работници, що сж ги чели: „Пролетта на робите“, „Пролетарии“, „Стария музикантъ“, „Братчетата на Гаврошъ“, „Цветарка“, „Уличната жена“, „Вжглекопачъ“ и т. н. до „Жлътата гостенка“, едно отъ последнитъ му стихотворения.

Съ какво съчувствие и братска обичъ сж изпълнени тия стихотворения! Само душата на истинския поетъ може да бжде изпълнена съ такава доброта и нѣжност, която блика отъ всѣки редъ на гореизброенитъ стихотворения. Самъ Смирненски бѣше бѣ

Скица отъ Кюркчийски

денъ, самъ съ трудъ и лишения прекарваше живота си и затова разбираше той ясно болкитъ, мечтитъ и малкитъ, едва видими радости на народа.

Въпреки всички страдания, въпреки великата тжга и съчувствие, които изпълнятъ сбирката му, поезията на Смирненски не е плачлива, сантиментална, а бойна. Навредъ въ стихотворенията му се чувствува една твърда

непоколебима вѣра въ крайната победа, въ тържеството на правдата и свободата надъ заблужденията и мракобѣсието.

Поезията на Смирненски стопля сжрцата и подкрепя силитъ и затова тя нѣма да умре, както всѣки день умира оранжерийната поезия на отдалеченитъ отъ живота поети.

Д. Б. Митовъ

ПОДЛИСТНИКЪ

Изъ поезията на Христо Смирненски

Жлътата гостенка

На тююноработничкитъ — безбройнитъ робини на Жлътата Царица — туберкулозата.

Тази нощъ, тази нощъ сребролунна и усѣяна съ бледи звезди, вледенени уста ще целунатъ изтерзани до болка гърди.

Тѣй е тежко, зловещо, печално — задушватъ се морни гърди, и навънъ на кола погребална сѣкашъ жлѣтия призракъ седи. . .

*

А млада, толкозъ млада тя е още! Обича въ тозъ животъ и тя и нежността сребриста въ лунни нощи, и огнения химнъ на любовта.

Но съ дѣхъ отровенъ фабриквата хладна погуби свежи младини,

и ето: вече хищница нещадна челото въ смъртенъ полѣхъ вледени.

Души я нѣкакъвъ гигантъ стоманенъ до черна каменна стена. . . Навънъ, ти призракъ мраченъ и неканенъ! Навънъ! . . . О, въздухъ, въздухъ! Свѣтина! . .

*

Въ мигъ изправи се тя смъртно бледна, тежко диша морна грѣдь, трескаво очи горятъ, презъ коситъ прѣснати безреда.

Викъ злокобенъ, и средъ полумрака стихватъ горестни слова — въ ужасъ свежда тя глава, въ ужасъ старата жена проплаква.

Върху бледи устни бавно плъзва кръвъ на алени петна, и снопъ жлѣта свѣтина средъ безжизнени очи помръзва. . .

Вжглекопачъ

. . . Слезни въ тѣзи мрачни угроби на хищната майка земя, слезни между братята роби — въ морето отъ вечна тжга, и твоята лампичка бледа

ще бжде тамъ ярка звезда, тамъ снопъ отъ лжчи ще огледа зловещия храмъ на труда, зловещитъ тѣзи юдѣли, де нѣма ни нощи ни дни, — Надоле, надоле, надоле, надоле слезни!

. . . И въ бурната пещъ на борбата грамадата черна хвѣрли и спри се да видишъ когато средъ мракъ и оловни мъгли, ще бликнатъ реки огнеструйни, когато червени вълни, понесени въ пристѣжи буйни, ще бликнатъ по всички страни, когато средъ блѣсъци нови земята ще ври, ще гори въ огньове, въ огньове, въ огньове и дѣждъ отъ искри!

Презъ бурята

Азъ ще дочакамъ праздника на мойтъ братъ и размаха на тѣхнитъ крила, когато върху хиляди чела ще начертае смъртенъ знакъ сждбата, и бурята съ грѣмъ ще призове възбуденитъ свои синове.

. . . И мълчаливъ, и бледъ средъ беднитъ си братя,

ще понесе азъ черния си кръстъ, и нека на гърди ми крѣвавъ прѣстъ да отбѣлѣжи сетний день въ борбата, и Кайнъ да разбий съ картѣченъ грѣмъ челото ми и земния ми сънъ.

Червения смѣхъ

. . . О, смѣхъ разлянъ отъ черни чаши, напръсканъ съ кръвъ, размѣсенъ съ ядъ, упой ти гореститъ наши и подкрепи духътъ ни младъ. На браченъ пиръ не сме призвани, а чужденци сме въ този домъ и не съсъ флейти и тимпани ний бродимъ въ грѣшния Содомъ.

А всинца изъ пжтеки стѣмни, опрени крепко братъ до братъ, вървимъ и чакаме да грѣмне тржба зоваща въ подвигъ святъ. И надъ Содомъ тогазъ смѣхътъ ни катъ пратеникъ ще полети и тамъ надъ оргии безпжтни присждата ще възвести.